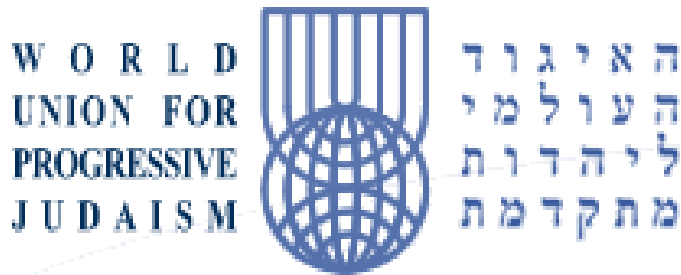

5773

Torah from Around the World

אם אין קמח אין תורה ואם אין תורה אין קמח

Zonder levensonderhoud is er geen Tora en zonder Tora is er geen levensonderhoud.

(R. Eleazar ben Azarja, Pirke Avot 3:21)

Sjabbat 8 december 2012 / 24 kislev 5773

Sidra Wajeesjev, Beresjiet [Genesis] 37:1 - 40:23

Tanach blz. 76-83

Haftara: Danieel 2:1-23

Tanach blz. 1615-1617

Commentaar door rabbijn [Alona Lisitsa](#), [Hebrew Union College](#) Jeruzalem,

Verantwoordelijk voor stagebegeleiding en mentorschap in de Israëliische Rabbijnenopleiding.

Vertaling: Jochanan Ch. Belinfante

[Het Engelse origineel](#)

De sidra van deze week, Wajeesjev, begint met het verhaal uit Joseefs jeugd en eindigt met zijn gevangenneming in Egypte. Het belangrijkste stuk van dit wekelijkse Toragedeelte vertelt ons over Joseef en zijn relatie met zijn vader en zijn broers. Door veranderingen in zijn lot komt Joseef als slaaf terecht in Egypte, verkocht door zijn broers. Zij waren jaloers omdat hun vader, Jaäkov, zo overduidelijk de voorkeur gaf aan Joseef boven de andere kinderen. Maar midden in dit deel van het verhaal wordt ons ook een verhaal verteld over Jehoeda en zijn schoondochter Tamar. Dit verhaal trok niet alleen mijn aandacht vanwege de ongehoorde details over Tamar, die zwanger werd van Jehoeda toen zij zich voordeed als prostituee, maar omdat dit een van die bijzondere verhalen is waarin vrouwen de hoofdrol spelen.

Tamar was getrouwd met de oudste zoon van Jehoeda, Er. Om redenen die niet worden verklaard in de Bijbelse tekst hield God niet van Er en doodde hem. Er en Tamar hadden geen kinderen, dus in overeenstemming met de wet stuurde Jehoeda zijn andere zoon, Onan, om de plicht verbonden aan het Leviraatshuwelijk te vervullen: om, als jongere broer, voor zijn overleden broer 'diens zaad te dragen'. Dit kind zou dan beschouwd worden als het kind van de overleden broer, maar Onan wilde niet dat Tamar een kind zou krijgen dat niet van hem was. Door zijn weigering om de vader van Tamars kind te zijn, overtrad hij een duidelijke goddelijke opdracht; hij werd, net als zijn broer, door God gedood. Jehoeda stuurde daarop

Tamar, die voor de tweede keer weduwe was geworden, naar het huis van haar vader, onder het voorwendsel dat hij wilde wachten tot zijn jongste zoon, Sjela, oud genoeg zou zijn om zijn Leviraatsverplichting te vervullen.

De tijd ging voorbij. De vrouw van Jehoeda stierf. Sjela groeide op, maar niemand herinnerde zich dat Tamar zat te wachten op Sjela om de Leviraatsplicht te vervullen, zodat zij een kind zou krijgen. Toen Tamar begreep dat niemand haar te hulp zou komen, besloot zij de zaak in eigen hand te nemen. In de patriarchale samenleving waarin zij was opgevoed en leefde, was dit een verrassende stap. Tamar verkleedde zich als prostituee en ging zitten aan de kant van de weg waarlangs Jehoeda reisde. De weduwnaar Jehoeda werd verleid om een nacht door te brengen met de prostituee, die hij niet herkende als zijn schoondochter. Omdat hij geen geld bij zich had, liet hij zijn zegel bij haar achter als onderpand voor de betaling van haar diensten. Toen het gerucht zich verspreidde dat Tamar, de weduwe, zwanger was, reageerde Jehoeda onmiddellijk met het bevel dat zij moest worden verbrand. Tamar was niet bang, noch verloor zij haar integriteit. Zij zei tegen niemand dat Jehoeda de vader van haar kind was. Integendeel, zij toonde hem zijn zegel als een teken van identificatie van de vader van haar kind. Jehoeda herkende het zegel en de rechtschapenheid van Tamar: "Zij is onschuldig, maar ik niet, want ik heb haar niet aan Sjela gegeven." (Beresjiet 38:26). Ondanks het voorspoedige einde laat dit verhaal een bittere nasmaak achter. Dit verhaal bewijst dat vrouwen in Bijbelse tijden en in die oeroude samenleving slechts konden krijgen wat zij wilden door het gebruik van indirect gedrag en misleiding. Tamar heeft de mogelijkheid van een directe confrontatie met Jehoeda niet overwogen. Zij was niet zijn gelijke.

Vrouwen zijn zelden hoofdrolspelers in Tanach. Maar wanneer zij dat zijn worden zij meestal voorgesteld als omstreden figuren en zelfs met negatieve beelden beschreven. Onze moeders liegen, stelen, bedriegen en doen allerlei dingen die de redacteurs van Tanach liever niet door onze vaders gedaan willen zien. Wanneer onze vaders iets soortgelijks doen, geeft de tekst een verklaring. Deze verklaringen klinken misschien niet altijd even overtuigend, vooral tegenwoordig niet, maar de Tanach-redacteurs proberen op zijn minst de een of andere verklaring te vinden, en dat is waar het werkelijk om gaat. Onze aartsmoeders en andere vrouwen profiteren niet van zo'n toegeeflijke houding. Dus, wat voor een soort les leert dit verhaal ons? Wat voor een voorbeeld geeft dit verhaal ons, vrouwen?

Chanoeka komt steeds dichterbij, en dat is een ander verhaal, al dan niet van een historische gebeurtenis of uit de verbeelding, waarin de vrouwen geen hoofdrol spelen. De helden van dit feest zijn de Makkabeeën die geen moeders, vrouwen of zusters hebben.

De enige twee Chanoeka-verhalen waarin vrouwen als hoofdrolspelers voorkomen zijn de verhalen over Channa, de moeder die haar zeven kinderen opoffert aan Gods glorie: zij inspireerde haar zonen ertoe om liever te sterven dan iets te doen dat zou lijken op een handeling in een heidense cultus (zie de L'JG-sidoer blz. 403-404).

Het andere Chanoeka verhaal staat in Beit haMidrasj, de verzameling onbekende midrasjiem bijeengebracht door opperrabbin Adolf Jellinek (1853-1878), en gaat over de dochter van de priester. Deze bruid verkeerde in grote wanhoop, omdat zij haar eerste huwelijksnacht moest doorbrengen met een Griekse gouverneur in plaats van met haar bruidegom, zoals de gewoonte was in die tijd. Midden in het bruiloftsfeest ontdeed zij zich van haar kleding. Woedende familieleden en gasten stonden op het punt deze moedige maagd te doden. Maar zij bleef trots staan en gaf een inspirerende toespraak, waarin zij hen opriep om wraak te nemen op de Grieken voor alle beledigingen die zij de Joden hadden toegebracht. Het jonge meisje riep de Joden op om na te denken over hun kwaadheid: zij waren bereid om haar naar de niet-Jood te laten gaan, zonder protest, dus waarom waren zij zo kwaad haar naakt te zien? De enthousiaste menigte doodde daarop elke Griek in de stad en de opstand der Makkabeeën begon. Dus, wat is de boodschap van het verhaal van Tamar en de Chanoeka-vrouwen? Als een vrouw in de geschiedenis wil worden genoemd, moet zij haar familie offeren of zich naakt strippen. De verhalen over Judith en Esther zijn andere voorbeelden van hetzelfde fenomeen.

Ik vind het nogal verwarrend met deze boodschappen te leven en ik probeer voorzichtig tussen de regels door te kijken: misschien zit er meer in. Ik hoop en geloof dat de dag zal komen dat vrouwen geen gebruik hoeven te maken van dit soort acties – dat zou reden zijn tot meer feestvreugde.

De Babylonische Talmoed, Sjabbat 23b, leert ons dat vrouwen de Chanoekakaarsen kunnen aansteken omdat zij deel hadden aan het wonder. Dit herinnert ons er aan dat vrouwen deel zijn van de geschiedenis van ons volk. En wanneer er iets gebeurt met het Joodse volk, of het nu gaat om een vreselijke overweldiging en verbanning, of om een wonderbaarlijk mirakel, het voltrekt zich op dezelfde wijze aan mannen en vrouwen.

En nog belangrijker, door hun daden kunnen vrouwen hun leven veranderen en het leven van hun volk.